

ТРАНСФОРМАЦІЯ ВІД ІНТЕРВЕНЦІОНІЗМУ ДО РИНКОВОЇ КООРДИНАЦІЇ: АВСТРІЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНСЬКИХ РЕАЛІЯХ

КАТЕРИНА СЕРЕДЮК, доктор філософії у галузі економіки, доцент, Міжрегіональна Академія управління персоналом (м. Київ, Україна)

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-552-8-27>

Вступ. Сучасний етап розвитку України характеризується високим рівнем економічної турбулентності, спричиненої як зовнішніми викликами (військова агресія, глобальні кризи), так і внутрішніми обмеженнями, пов'язаними зі спадщиною централізованої економічної моделі. Багаторічне наслідування ідей інтервенціонізму та етатизму сформувало значні бар'єри для розвитку підприємництва, інноваційної діяльності та ефективного управління на мікро- й макrorівнях. Водночас у світовій економічній думці значне місце посідають ідеї Австрійської економічної школи (Л. фон Мізес, Ф. фон Гаск, Й. Шумпетер), які пропонують альтернативне бачення розвитку суспільства та економіки, засноване на свободі підприємницької діяльності, ринковій координації та індивідуальній відповідальності [1–3]. Її підходи дають змогу по новому осмислити роль держави, бізнесу й інститутів управління в умовах поствоєнної відбудови України.

Особливої актуальності набуває дослідження можливостей поєднання австрійських концепцій із сучасними інструментами управління проєктами та підприємництвом. Використання принципів гнучкості, інноваційності та добровільної корпоративної соціальної відповідальності

може стати основою для формування конкурентоспроможної економіки, здатної до сталого розвитку.

Метою дослідження є обґрунтування можливостей трансформації від інтервенціоністської моделі економіки до системи ринкової координації в Україні з урахуванням ідей Австрійської економічної школи та сучасних потреб розвитку підприємництва й управління.

Для досягнення поставленої мети визначено такі **завдання дослідження**:

- проаналізувати сутність інтервенціонізму та його обмеження для розвитку національної економіки;
- розкрити ключові положення Австрійської економічної школи щодо ролі підприємця, ринкової координації та державного регулювання;
- дослідити можливості застосування австрійських підходів до системи управління та підприємництва в українських реаліях;
- оцінити перспективи використання гнучких методів управління (agile, hybrid) та корпоративної соціальної відповідальності як інструментів, що узгоджуються з ідеями австрійської школи;
- сформулювати пропозиції щодо імплементації принципів ринкової координації у стратегії поствоєнної відбудови та модернізації економіки України.

Результати дослідження та їх обговорення. Дослідження дало змогу виявити основні проблеми інтервенціоністської моделі економіки України та визначити можливі напрями її трансформації.

Обмеження інтервенціонізму в українській економіці проявляються у викривленні ринкових стимулів, зниженні інвестиційної привабливості, надмірній бюрократизації та поширенні тіньових практик [4; 5]. У воєнних умовах

централізоване втручання є необхідним для мобілізації ресурсів, однак у довгостроковій перспективі така модель стримує підприємницьку активність.

Австрійська школа пропонує альтернативні підходи. Л. фон Мізес акцентував на ролі індивідуальної дії як рушійної сили економічних процесів [1]. Ф. Гаєк розвинув концепцію спонтанного порядку, яка підкреслює здатність ринку до саморегуляції без директивного контролю [2]. Й. Шумпетер довів, що інноваційна активність підприємців формує механізм «творчого руйнування» і забезпечує оновлення економічних структур [3].

Українські реалії підтверджують актуальність цих підходів. Сучасні підприємства дедалі частіше застосовують гнучкі методи управління, зокрема agile- та hybrid-моделі, що відповідає принципам децентралізації й адаптивності [6]. У сфері підприємництва дослідники підкреслюють роль малого та середнього бізнесу як драйвера соціально-економічного розвитку, особливо у кризових умовах [6]. Концепції інноваційного підприємництва, розроблені П. Друкером та М. Портером, також знаходять практичне застосування в Україні, де ключовим завданням є підвищення конкурентоспроможності та створення нових ринкових можливостей [7; 8].

Роль держави в умовах трансформації полягає у формуванні сприятливого інституційного середовища. Це передбачає захист прав власності, верховенство права, зменшення регуляторного тиску, розвиток інфраструктури та стимулювання інвестицій [4]. Таким чином поєднується свобода підприємництва та стабільність економічної системи.

Висновки. Результати дослідження підтвердили, що інтервенціоністська модель економіки обмежує розвиток підприємництва, знижує інвестиційну активність та створює передумови для неефективності

у використанні ресурсів. Перехід до ринкової координації на засадах австрійської школи відкриває нові можливості для формування конкурентоспроможної та інноваційної економіки України.

Ключовим фактором трансформації виступає підприємницька ініціатива, яка здатна забезпечити швидке реагування на виклики та створення нових економічних можливостей. Поєднання свободи ринку з гнучкими методами управління проєктами, впровадженню інновацій та добровільною соціальною відповідальністю бізнесу формує основу для сталого розвитку.

Роль держави полягає у створенні сприятливого інституційного середовища, що включає гарантії верховенства права, захист приватної власності, зменшення регуляторного тиску та розвиток партнерства з бізнесом. Такий підхід дозволяє гармонізувати суспільні та економічні інтереси й забезпечує умови для відбудови України на принципах ефективності та довгострокової стійкості.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямку. Подальші дослідження у цьому напрямі мають бути зосереджені на практичних аспектах імплементації ідей австрійської економічної школи в українське управлінське та підприємницьке середовище. Перспективним є розроблення моделей адаптації принципів ринкової координації до умов воєнної та поствоєнної економіки, з урахуванням високого рівня ризиків та ресурсних обмежень.

Особливої уваги потребує питання інтеграції сучасних методів проєктного менеджменту, зокрема agile-та hybrid-підходів, до практики управління бізнесом і державними програмами відбудови. Це дозволить поєднати гнучкість ринкової координації з ефективністю інституційної підтримки.

Перспективним напрямом також є дослідження механізмів формування добровільної корпоративної соціальної відповідальності як інструменту забезпечення соціальних гарантій та підвищення стійкості бізнесу. Подальший науковий пошук має бути зосереджений на створенні системи показників для оцінки результативності таких ініціатив.

Узагальнення зарубіжного та вітчизняного досвіду дасть змогу визначити оптимальні підходи до поєднання ринкової координації та обмеженого державного втручання в умовах відбудови України. Це створить основу для розробки практичних рекомендацій, здатних забезпечити довгостроковий розвиток національної економіки.

Список використаної літератури:

1. Мізес Л. Людська діяльність: трактат з економічної теорії / пер. з англ. Київ : Таксон, 2005. 896 с.
2. Гаск Ф. А. Дорога до рабства / пер. з англ. Київ : Основи, 2003. 352 с.
3. Шумпетер Й. Теорія економічного розвитку / пер. з нім. Київ : Основи, 2011. 254 с.
4. Кириленко О. П., Федосов В. М., Кравченко В. І. Державні фінанси : підручник. Київ : КНЕУ, 2019. 624 с.
5. Савчук В. С. Економічна теорія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2020. 528 с.
6. Рябченко О. П. Роль підприємництва у соціально-економічному розвитку України. *Економіка і держава*. 2022. № 3. С. 17–22.
7. Drucker, P. Innovation and Entrepreneurship. New York : Harper & Row, 1985. 277 p.
8. Porter, M. E. Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance. New York : Free Press, 1985. 592 p.